

Projekt 8507 Klimaindsats på kulstofrige landbrugsjorde

Projektområde: 20 andelshavere i Thise Mejeri

Projektets overordnede målet er at etablere samarbejdsplatforme mellem andelshavere i Thise Mejeri og Thise Mejeri, for gennem dialog at få mejeriets ønsker om at vise vilje til handling til reduktions af klimagas udledningerne fra mælkeproduktionen.

Økologiske mælkeproducenter er helt afhængige af at have arealer, der kan afgræses af kørner. Desuden er der behov for en stor grad af selvforsyning af foder. Derfor er tilgangen til driften af de kulstofholde landbrugsjorde mere kompliceret end på andre typer kvægbrug.

Dette Living Lab tager udgangspunkt i den tvivl og usikkerhed som de økologiske mælkeproducenter hos Thise Mejeri har omkring, hvilken klimaindsats, der dels er den fagligt optimale, dels hvilken indsats, der kan sikre bedriften økonomisk i fremtiden.

Den første workshop havde til hensigt at tale om og afdække denne tvivl og usikkerhed. Dagsorden for mødet fremgår af bilag 4. Mødets anden halvdel foregik på en nærliggende andelshaver, der har store arealer tæt ved gården, som er tørveholdige. Der blev taget prøver af jorden og indholdet af tørv vurderet. Konkret blev der udtaget prøver til analyse for kulstofindhold.

Den følgende workshop blev bl.a. afviklet som et besøg hos Aarhus Universitet Viborg, både i forsøgene ved Vejrumbro, hvor klimagas udledningen fra lavbundslande bliver målt, samt forelæsninger om udpegning af tørve jorde, samt hvordan kulstof opbygges i landbrugsjorden. (for dagsorden se bilag. 5).

På besøget ved forsøgene blev alle de forskningsmæssige udfordringer ved at måle klimagasudledninger fra tørvejorden, præsenteret. En usikkerhed, der afspejler sig i andelshavernes usikkerhed om rigtigheden af det kortlag, der viser jordens tørveindhold. Eftermiddagen bragte ny viden om det nye tørvekort, der er under udarbejdelse. Det nye kort har ifølge professoren en sikkerhed på 75%.

Den tredje workshop tager udgangspunkt i de enkelte andelshaveres situation. Indholdet af workshoppen ses af bilag 6. Tre andelshavere delte deres overvejelser om, lavbundslandenes fortsatte drift. En bedrift har allerede fået lavet en forundersøgelse og står over for at tage beslutning om realisering. En vis nølen om realiseringen kan spores, for hvem ved om der kommer en bedre mulighed for at få penge ud af det. En anden er i forhandlinger om salg af store arealer til en køber, der vil lave et naturprojekt. Det vil påvirke mælkeproduktionen og antal køer. Men ejendommen ligger bynært og vil sandsynligvis ikke kunne drives videre som mælkeproduktion i fremtiden. Forhandlingen drejer sig om det beløb projektmager skal give for arealerne. Den tredje andelshaver gjorde rede for, at de engarealer, der lå længst væk fra gården gerne måtte indgå i et lavbundsprojekt, mens de staldnære arealer, der bruges til afgræsning ikke skulle ændre status for nuværende.

De øvrige andelshavere diskuterede i mindre grupper, hvad de i fremtiden ville anvende deres kulstofholdige landbrugsjorde til. Flere af andelshaverne blev glædelig overraskede over, at de arealer, der er tørveholdige, er i forvejen de arealer, der bliver brugt til afgræsning.

Det at arealerne fremover ikke måtte omlægges og dermed blev afskåret fra en omlægning for at få en bedre sammensætning af græsset, gav anledning til en vis overvejelse. Men erfaringer fra hollandske naboer blev inddraget i diskussionen. Hollændere er supergode til at forny græsset ved at iså nyt græs.

Workshoppen gav også plads til at formidle og diskutere andre virkemidler for at bevare kulstof i de kulstofholdige landbrugsjorde.

Aktiviteter i projektet:

1		Der etableres et Living-lab forum blandt økologiske mælkeproducenter	Udvalgte andelshavere med kulstofholdig lavbundsjord indgår i dette Living Lab
2		Bestyrelsen for Thise Mejeri inddrages i projektets forløb. Thise Mejeri's miljømedarbejder inddrages i planlægningen af projektet	Bestyrelsen for Thise Mejeri har godkendt samarbejdet og projektet. Miljøchef er kontaktperson.
3	15.3	Planlægge projektets overordnede indhold og mål	Miljøchef Anne Berg Olsen og Mogens Poulsen Thise Mejeri, Eja Lund, Velas, Gyru Landbrug ApS, Thorumgaard Jersey
3	13.4	Planlægge workshop overordnet	Miljøchef Anne Berg Olsen og Mogens Poulsen Thise Mejeri, Eja Lund, Velas
3	16.5	Planlægge workshop 1 i detaljer	Miljøchef Anne Berg Olsen, Eja Lund, Velas
3	7.6	Workshop 1	16 deltagere
3	29.6	Planlægge workshop 2 i detaljer	Miljøchef Anne Berg Olsen, Eja Lund, Velas
3	12.9	Workshop 2	10 deltagere
	26.9	Planlægge workshop 3 i detaljer	Miljøchef Anne Berg Olsen, Eja Lund, Velas
3	6.12	Workshop 3	10 deltagere
4		Evt. test af platform med jordfordelingsværktøjet på www.landmand.dk med udvalgte lodsejere, hvis det er relevant i processen. Hvilke kulstofrige landbrugsjorde kan evt. indgå i udtagningen i klimaindsatsen?	Ikke aktuel
5	30.6 16.8		Afdække de kulstofholdige landbrugsjords betydning for bedriften. Samarbejde med SEGES.
7		Samtykkeerklæringer	

Bilag 1 Beskrivelse til bestyrelsen Thise Mejeri

Thise mejeri har defineret 5 fyrtårns projekter, hvoraf nr. 4 handler om kulstoflagring. Dette fyrtårn har som sit mål at opnå en mindre klimabelastning, og hvor den primære udfordring er beskrevet som: Hvordan skal landbrugsjorden øge kulstofopbygningen?

Denne henvendelse fra rådgivningsvirksomheden Velas tager udgangspunkt i Fyrtårn 4. Velas vil tilbyde Thise Mejeri at bistå andelshaverne i at folde fyrtårn 4 ud.

Udfoldningen kan ske gennem tre work camps, hvor temaerne kunne være:

1. Kulstoflagring og kulstofopbygning på markjord og engene (kulstofholdige arealer) Opbygning af fælles vidensgrundlag – og identifikation af hvor der er huller i vidensgrundlaget.
2. Virkemidler– hvilke virkemidler kan tages i anvendelse for at bevare og opbygge kulstof i jorden?
3. Forslag til fremtidens klimaindsats for individuelle mælkeproducenter med kulstofrige enge (lavbundsjerne)

Work camps i denne proces vil tage udgangspunkt i, at alle deltagere besidder værdifuld viden og al den viden kan bidrage til at nå til en fælles forståelse af, hvordan den enkelte andelshaver kan opnå en mindre klimabelastning gennem kulstoflagring og kulstofopbygning på markjord og på engene.

Work camps vil blive planlagt i samarbejde med Anne Berg og vil blive gennemført i 2. halvdel af 2023.

Det er en bevilling fra Promilleafgiftsfonden gjort muligt, at et projekt med navnet *Klimaindsats på kulstofholdige landbrugsjorde*. Projektet er søgt af SEGES Innovation. Økonomisk vil projektet kun berøre Thise mejeri gennem den tid, som Anne bruger på planlægning og deltagelse. Det er ikke helt afklaret om projektet kan betale forplejning og leje af lokaler på samtlige work camps, hvorfor det kan blive nødvendigt at bede Thise Mejeri om at bidrage til dette.

Bilag 2 Møde i projektgruppen 15.3.2023

Kære alle i arbejdsgruppen for fremtidens anvendelse af enge.

Jeg har forsøgt at lave en dagsorden til på onsdag. Måske er jeg tidsoptimist. Vi tager et skridt ad gangen (husk gummistøvler) og ser hvor langt vi når.

Dagsorden:

10.00: Intro til dagen – Anne:

Mål: Mindre klimabelastning

Hvad: Øget kulstoflagring

Udfordring: hvad er fremtidens anvendelse af enge med højt kulstofindhold?

10.10 præsentation af Gyrupe – vi går til Gyrupe's enge nedenfor ejendommen. Udfordringer og diskussion af fremtidens anvendelse af enge.

11.00 Kaffe brød og ost.

11.30 Hvilke 3 udfordringer er de største?

12:00 Hvilke 3 handlinger kan mindske udfordringerne?
Konkretisering af målet.

12:30 Tidsplan - hvad skal vi nå om 3 mdr, 6 mdr og 9 mdr.

12:55 Opsamling

13:00 tak for idag.

Deltagere:

Andelshavere:

Marie Stjernholm og Gorm Villadsen

Velas: Eja Lund

Mejeriet: Mogens Poulsen og Anne Berg Olsen

Med venlig hilsen,

ANNE BERG OLSEN

Landbrugsfaglig medarbejder

Tlf. Mobil: +45 29 71 63 08

Email: abo@thise.dk

Thise

Sundsørevej 62, Thise

DK - 7870 Roslev

Tlf. +45 97 57 80 01

www.thise.dk

facebook.com/thisemejeri

Bilag 3 Forslag til arbejdsgruppe planlægning af workshop 1

Forslag til dagsorden Kulstoflagringsmøde

Anne Berg Olsen <abo@thise.dk>

Til ● Eja Lund; ✓ Mogens Hans Poulsen

 Denne afsender abo@thise.dk er ikke fra din organisation.

1. Research: screening for lavbundsjord hos andelshavere - Gennemgang af screening – Eja
2. Research: møder med landmænd – Anne
3. Hvem: Hvordan udvælger vi hvilke andelshavere vi vil invitere til at deltage
4. Hvordan – møder workshop
hvad ved vi til sammen om kulstof i vores jord og
Hvilken viden mangler vi
Hvordan arbejder vi med at passe på den kulstof vi har og øge lagring

Med venlig hilsen,

ANNE BERG OLSEN
Landbrugsfaglig medarbejder

Tlf. Mobil: +45 29 71 63 08

Email: abo@thise.dk

Thise

Sundsørevej 62, Thise
DK - 7870 Roslev
Tlf. +45 97 57 80 01
www.thise.dk
facebook.com/thisemejeri

Bilag 4: Invitation til workshop 1

Kære Erik, Sten, Torsten, Bent og Søren, Michael, Simon, Henrik, Marie og Ellen, Arne, Steen, Iver, Poul, Torben, Thorkild, Bent, Bjarne, Flemming, Henrik, Henk, Jørgen, Søren, Henrik, Jon, Olav og Hanne, Gorm og Johannes.

Vi er ved at tænde lys i fyrtårn 4 – KULSTOFLAGRING,

Det vil vi gerne gøre sammen med jer til en workshop på
Thise Mejeri d. 7. juni kl.10.00 -14.00

Vil vi gerne invitere jer til at deltage i 3 workshops i løbet af 2023 under temaet:
KLIMAVENLIG DRIFT AF KULSTOFHOLDIGE JORDE

Vi arbejder ud fra følgende plan:

7. juni:

Hvad ved vi om KULSTOF – hvad vil vi gerne vide mere om?

September:

Det vi gerne vil vide mere om, får vi mere viden om ved et besøg på Århus Universitet, Foulum, forskere deler deres viden.

November:

Thise Handlingsplan for Kulstoflagring

Venlig Hilsen Arbejdsgruppen

Gorm Villadsen, andelshaver; Marie Stjernholm, andelshaver

Mogens Poulsen, Thise; Eja Lund, Velas,

Anne Berg Olsen, Thise

Program for mødet:

Der er kaffe og brød fra 9.30

Kl.10.00 velkomst og sang

Præsentation landmænd, Eja.

Anne – Den politiske dagsorden og Thise målsætning i den.

Thise 2030 mål: Udledning fra lavbundslande reduceret med 55 %?

Eja noterer på flipover

Kl.10.30 - 11.00 Gruppe arbejde 2-3 grupper max 10: Diskussion af mål og målsætning. Ordstyrer: bestyrelsen Erik, Torben, Søren Just, referent: Eja, Anne, Mogens på Flipover.

Præsentation af gruppe arbejde

11:15 fagligt: Deling Viden affødt af gruppe arbejde: Eja

Hvad ved vi om kulstof, omsætning af kulstof og kulstoflagring.

Anne noterer på Flipover

11.45: Foreløbig målsætning for lavbundslande i Thise

Opsamling af spørgsmål der skal afklares

Underskrift på samtykke erklæring

Kl.12.00 - 12.30 Frokost

Kl.12.30 afgang til Thorumgård Jersey, Præstegårdsbakken 21, 7870 Roslev

Kl.12.45 Gorm viser rundt på jordene.

EJA: Vi tager spaden med og kigger på jorden.

Kl.13.45 Anne: Opsamling i Gårdspladsen på Thorumgård –

Hvad tager vi med fra i dag?

Hvad vil vi gerne vide mere om?

Kl.14.00 Tak for i dag.

Hvis du ikke kan deltage, gi en melding til Anne tlf. 29716308 eller mail abo@thise.dk

Vi ønsker en bredt sammensat gruppe som repræsenterer mangfoldigheden blandt Thises andelshavere som har kulstofholdige jorde. I er udvalgt til at deltage, da en analyse af afgrødefordeling 2022 på lavbundsjord Thise Mejeri, viser at I har:

- Stort areal med 1.årige afgrøder på tørveholdige lavbundsjarde (tørv 2014) og/eller
- Stort areal med permanentgræs på lavbundsjord (tørv 2014) og/eller
- En stor andel af jeres samlede arealet er lavbundsjord (tørv 2014)

Bilag 5 Invitation til workshop 2

KLIMAVENLIG INSATS PÅ KULSTOFHOLDIGE LANDBRUGJORDE

Kære alle, som aftalt ved vores kulstof-workshop i juni har vi fået en aftale med Forskerne på Foulum

d. 12. september kl.10.00 – 15:00.

Kl. 10.00 Vi starter på engene ved Vejrumbro hvor der udføres målinger:
(Parker på grusvejen ned mod egnene øst for Gamle Viborgvej 20, Vejrumbro 8830 Tjele, tag støvler med 😊)

Drivhusgasser fra lavbundsJORDE ved Lektor Bo Vangso, seniorforsker Poul Erik Lærke og professor Mogens Greve
Hvordan måles udledningerne?
Hvordan måles effekten af at gøre lavbundsJORDE mere våde?

Kl. 12.00 Vi kører til AU Viborg (tidligere kaldet Foulum), Blichers Alle, 8830 Tjele og spiser frokost i kantinen

Kl. 12.30 Det faglige grundlag for udpegningen af lavbundsJorden v. professor Mogens Greve
Hvordan er kortgrundlaget fremkommet og hvor præcist er det?
Hvordan måles indhold af kulstof i dyrket landbrugsJord?

Kl. 14.00 Rundvisning på de økologiske sædskifter v. professor Jørgen Eriksen
Hvad er kulstofgevinsten ved at udlægge kulstofholdig jord i omdrift til permanent græs?
Hvordan påvirker det kulstofindholdet, hvis arealet pløjes hvert 5. år?
Har arealer i drift et maksimalt kulstofindhold hvor omkring en balance indfinder sig?
Har landbrugsJord et "naturligt" indhold af kulstof, der ikke kan hæves yderligere?

Kl. 15.00 Tak for i dag

Venlig Hilsen Arbejdsgruppen

Gorm Villadsen, andelshaver; Marie Stjernholm, andelshaver
Mogens Poulsen, Thise; Eja Lund, Velas,
Anne Berg Olsen, Thise

Bilag 6: Invitation til workshop 3

KLIMAVENLIG DRIFT AF KULSTOFHOLDIGE LAVBUNDSJORDE

Kære alle,

I inviteres hermed til workshop III i Fyrtårn 4 Kulstof lagring

Onsdag d. 6.12.2023 kl.10.00 – 14:00 på Thise Mejeri

Mødet formål:

Udveksling af faglig viden og faglige overvejelser vedr. lavbundsjord og deres fremtidige drift.

Thises direktør Svend Schou Borch deltager i starten og afslutningen af mødet.

- Kl. 10.00 Sang og indledning v. Anne
- Kl. 10.15 Hvad lærte vi af besøget på AU Foulum 12. september? Eja
Hvad viser lavbundskortene – praktiske overvejelse – Alle
- Kl. 12.00 Frokost
- Kl. 12.30 Økologisk mælkeproduktions kulstoflagring, Anne
Hvad er den officielle beregning af kulstoflagring og udledning fra lavbundsjord? Eja
- Kl.13.30 Opsamling: Kan vi bidrage til målet om udtagning af 100.000 ha lavbundsjord?
- Kl.14.00 Tak for i dag

Venlig Hilsen Arbejdsgruppen

Gorm Villadsen, andelshaver; Marie Stjernholm, andelshaver
Mogens Poulsen, Thise; Eja Lund, Velas,
Anne Berg Olsen, Thise